

Şehrin Afızası

Yenigün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 8 • SAYI: 20

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

7 EKİM 2026 ÇARŞAMBA

DOĞU GEZİSİ:

(VAN, AHLAT, DİYARBAKIR, URFA VE GAZİANTEP)

ÇOCUKLARA YÖNELİK ŞİDDET VE SONUÇLARI

Yapay zekâ çağına giren dünyamız, bilgi ve teknoloji alanında hızlı ilerlemelere sahne olmaktadır. Akıllı makineler, robotlar ve bilgisayarlar hayatımızın her alanını etkilemektedir. Bu sürecin aktörü olan insanoğlu ise üstün zekasıyla övünmekte ve geleceğe yön vermeye çalışmaktadır. Böylesine önemli ve olağanüstü gelişmelere rağmen çoğu kişi, insan doğasının ürünü olan öfkesini kontrol etmekte zorlanmakta ve şiddete başvurmaktadır. Özellikle çocuklara yönelik şiddet giderek artmaktadır. Bu artış hem ülkemizde hem de dünyamızda açıkça görülmektedir. Oysa yasalarımızda şiddete karşı bir dizi önlem alınmış bulunmaktadır. Kültürümüzde şiddete karşı olumsuz tutumlar sergilenmektedir. Şiddetin çocukların geleceğini tehlikeye attığı sık sık dile getirilmektedir. Buna rağmen çocuklara yönelik şiddet, evlerde, okullarda, sokaklarda, kardeş kavgalarında ve her yerde karşımıza çıkmaktadır. Medyadaki haberler ise insanların öfkeyle başa çıkmada ne kadar beceriksiz olduğunu göstermektedir.

Çocuklara yönelik şiddet, 18 yaşın altındaki kişilere anne-baba, kardeş, bakıcı, akran, yakın akraba ve yabancılar tarafından gerçekleştirilen tüm şiddet eylemlerini kapsamaktadır. Dünya genelinde, 2 ila 17 yaş arası 1 milyar çocuğun son bir yılda fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet ile ihmale maruz kaldığı tahmin edilmektedir. Şiddet, şüphesiz yoğun öfke ve derin bir üzüntü sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak benzer koşullar altında bir kişiyi aniden harekete geçiren ve şiddete yönelten, diğerini ise şiddet yapmaktan alıkoyan şey nedir? Şiddeti önlemenin formülü nedir? Araştırmalar kişinin yaşam öyküsünün, şiddet olaylarında etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Ancak şiddete maruz kalmak, bir kişiyi mutlaka şiddet yanlısı yapmaz. Aksine, öfke ve şiddet örüntüsünü yaratan şiddetin kendisi değil,

PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ

şiddetin tetiklediği tepkilerdir. Aşağılanma, kronik korku, terk edilme, birikmiş üzüntüler, acılar vb. şiddetin alt yapısını oluşturmaktadır. Öfkeyi yönetmeyi öğrenmek, derin üzüntülerle başa çıkmak için destek almak, şiddeti önlemenin ve şiddete karşı korunmanın tartışmasız en iyi aracıdır. Bu konuda yeterli kaynak da yoktur. Çoğu insan sonuçlarına rağmen öfke tuzağına düşmektedir.

Şiddet Nedir?

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti "kendine, başkasına, bir gruba veya topluluğa karşı fiziksel güç ve tehditlerin kasıtlı olarak kullanılması, bunun sonucunda yaralanma, psikolojik zarar, gelişimsel sorunlar ve ölüm meydana gelmesi ya da olasılığının yüksek olması" olarak tanımlamaktadır (WHO,2026). Bu tanım her türlü şiddeti kapsamakta, şiddetin kişinin fiziksel ve ruh sağlığı üzerindeki sonuçlarını da ele almaktadır.

Şiddet, güç kullanımı anlamına gelen Latince "violentia" kelimesinden türetilmiştir. Bir kişinin diğerlerine uyguladığı yıldırma, zorlama, kaba kuvvet vb. eylemleri içermektedir. Yani kişinin başkalarına uyguladığı bir güçtür. Saldırganlığa göre çok daha ciddidir. Şiddetin amacı karşıdaki kişiyi yok etmek ve ortadan kaldırmaktır. Bu eylem, fiziksel, psikolojik veya cinsel olsun, karşıdaki kişiye müdahale etmeye ve onun bütünlüğünü zedelemeye yöneliktir. Bireyin tamamen yok edilmesini hedefler ve toplumsal normların dışında işler. Şiddet yıkıcıdır. Şiddet uygulayan kişiyle pazarlık yapılmaz. Dikkatli olmak ve ondan korunmak gerekir.

Şiddet bazen saldırganlıkla karıştırılır. Oysa bunlar farklıdır. Her ikisinde de sebep aynı

İÇİNDEKİLER

• ÇOCUKLARA YÖNELİK ŞİDDET VE SONUÇLARI
PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ

• DOĞU GEZİSİ:
(VAN, AHLAT, DİYARBAKIR, URFA VE GAZİANTEP)
ANUŞ GÖKCE

olabilir ancak amaç ve sonuçlar aynı değildir. Saldırganlık şiddetin ön aşamasıdır. Bir sonraki adım eyleme geçmedir. Saldırganlık duygu değil, açık veya gizli bir davranıştır. Saldırganlığın amacı, kişinin kendi gücünün diğer kişiler tarafından tanınmasını sağlamaktır. Saldırgan karşı tarafa meydan okur, çağırır, kıskırtır, tepki verir, itiraz eder. Tatsız ve tehlikelidir. Kişisel ilişkilerde çatışma yaratarak iletişimdeki çıkmazları aşma, başka türlü söylenemeyecek olanları söyleme veya duyurma girişimidir. Saldırganlığın hoş görüldüğü bazı meslek ve sosyal ortamlar vardır. Örneğin sporda, sporcuların madalya kazanmak için agresif olmaları normal kabul edilir. İş dünyasında satışları artırmak için belirli derecede saldırganlık hoş görülür. Ancak diğer mesleklerde saldırganlık hoş görülmez. Kısaca saldırganlık şiddet gibi tehlikelidir.

Şiddetin çeşitli türleri vardır. Dünya Sağlık Örgütüne göre şiddet üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi kendine yönelik şiddet, ikincisi kişiler arası şiddet (aile, akraba, tanıdık ve yabancıların şiddeti), üçüncüsü ise toplumsal, politik veya ekonomik içerikli genel şiddettir. Her kategori, şiddetin yöneldiği gruba (çocuk, genç, yaşlı), fail ile mağdur arasındaki ilişkiye (ev, aile içi şiddet) veya şiddetin meydana geldiği ortama (okul, iş) göre farklı türleri içermektedir. Bunlar farklı biçimlerde gerçekleşmektedir. En yaygın görülen biçimler fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik ve sözel şiddet, yoksunluk ve ihmal olmaktadır (WHO,2026).

Şiddetin Nedenleri

Güncel araştırmalar şiddetin çeşitli nedenlerini ortaya koymakta ve bu nedenlerin şiddet eylemlerini gerçekleştirme olasılığını artırdığını vurgulamaktadır.

1.Çocukken yaşanan olumsuzluklar: Küçükken şiddete maruz kalan çocukların şiddete meyilli genç yetişkinler olma olasılığı çok daha yüksektir. Daha mutlu çocukluk yaşansaydı, toplumda şiddet azalır. Ancak şiddet gören çocuklarda şiddet riski çok erken yaşlarda gelişmektedir. Özellikle anaokulu çağındaki çocuklar, kendilerini başkasının yerine koymakta ve birine vurursa ona zarar vereceğini düşünmekte zorlanırlar. Bu nedenle şiddete kolayca yönelmektedir. Bu süreçte aile ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenlerin eğitimsel rolü şüphesiz şiddete karşı koymaya yardımcı olmaktadır. Ancak

gerek evde gerekse kamusal alanlardaki tüm şiddet sorunlarını çözemezler. Bununla birlikte, iş birlikli ve daha az rekabetçi bir okulun, daha az şiddet içeren bir toplum yaratma olasılığı kesinlikle yüksektir.

2.Fiziksel nedenler: Şiddeti etkileyen fiziksel nedenler, alkol, uyuşturucu, beyne zararlı maddeler, kötü alışkanlıklar, akıl hastalığı gibi sıralanmaktadır. Alkol, sadece cinayetlerde değil, intihar ve kazalar dahil olmak üzere her türlü şiddet olayında ciddi rol oynamaktadır.

3.Toplum kültürü: Bazı aile ve topluluklarda şiddet doğal görülmekte ve üzerinde fazla durulmamaktadır. Şiddet bir sorun çözme yöntemi olarak algılanmakta ve olayın sonucuna odaklanılmaktadır. Ancak kültür göstergeleri, bir toplum ne kadar barışçıl bir kültüre sahipse, bireylerin şiddete eğiliminin o kadar azaldığını göstermektedir.

4.Medyanın etkisi: Günümüzde televizyon, sinema, internet, sosyal ağlar, video oyunlarını vb. şiddeti tetiklemekte ve artırmaktadır. Şiddet popüler eğlencenin önemli bir bileşeni olmaktadır. Örneğin sinemada son 50 yılda gösterime giren ve gişe rekoru kıran 800 filmin %89' unda şiddet vardır. Başarılı video oyunlarının çoğu aynı oranda şiddet içermektedir. Televizyonla ilgili 51.000'den fazla katılımcıyı içeren 280'den fazla çalışmada, televizyon yayınlarının şiddet üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Ancak bazı araştırmalarda şiddet içerikli yayınların insanların içindeki öfkeyi boşaltmalarına olanak sağladığı belirtilmektedir. Bazıları ise video oyunlardaki şiddetin arındırıcı bir işlevi olduğunu, yasaklanmış ve bastırılmış davranışların ekranlar aracılığıyla ifade edilmesine olanak tanıdığını ve günlük hayatta bu davranışları önlemeye yardım ettiğini savunmaktadır. Ancak eğitimciler ve davranış uzmanları bu görüşlere katılmamaktadır. Eğer böyle olsaydı, video oyunları saldırgan davranışları azaltırdı. Hatta çocukların saldırgan olmamaları için okulda video oyunu oynamaları teşvik edilirdi. Oysa güncel araştırmalar tam tersini, şiddet içerikli video oyunlarının olumsuz etkisinin çok büyük olduğunu söylemektedir. Çünkü video oyununda oyuncu saldırganın eylemlerini kontrol etmekte, yön vermekte ve şiddete aktif bir şekilde katılmaktadır. Giderek saldırganla özdeşleşmektedir. Şiddete aktif olarak katılmak, şiddeti gözlemlemekten daha çok etkilidir. Bir başka ifadeyle şiddet içerikli video

oyunları, çocuklar üzerinde şiddet içeren bir film izleme veya şiddet içeren bir metin okumaya göre çok daha etkili olmaktadır. Video oyunu oynayan kişilerin saldırganlık düzeyi ile ekranda izleyenlerin saldırganlık düzeyi karşılaştırıldığında, oyuncuların saldırgan davranışlarının izleyicilerden çok daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Geçen yıl yapılan bir araştırmada, bir sınıftaki 8 yaşındaki çocuklar iki gruba ayrılmış, bir grup 20 dakika boyunca bir dövüş video oyunu oynarken, diğerleri şiddet içerikli olmayan motosiklet yarış oyunu oynamıştır. Daha sonra iki grup çocukların davranışları 15 dakika boyunca gözlemlenmiş ve kamera alınmıştır. Gözlem süresince çocukların diğerine vurma, itme, sallama, tekmeleme, çimdikleme davranışları izlenmiş ve sayılmıştır. Araştırma sonunda dövüş oyunu oynayan çocukların, motosiklet yarış oyunu oynayanlara göre iki kat daha fazla saldırgan davranış sergilediği saptanmıştır. Bir başka çalışmada ise 9- 11 yaş arası 430 çocuk, akranları ve öğretmenleriyle bir yıl arayla iki kez teste alınmıştır. İlk test sırasında şiddet içerikli video oyunu oynayanların, bir yıl sonra karşılaştıkları diğer kişilere karşı daha fazla düşmanlık gösterdikleri, daha fazla sözlü ve fiziksel şiddet uyguladıkları ortaya çıkmıştır (CNRS,2025). Görüldüğü gibi şiddet içerikli video oyunları çocuklarda şiddeti tetiklemek ve artırmaktadır.

Şiddetin Sonuçları

Çocuklara yönelik şiddet, çocukların, ailelerin, toplulukların ve ulusların sağlığı ile refahı üzerinde yaşam boyunca etkili olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütüne göre çocuklara yönelik şiddet şunlara yol açabilmektedir.

Beyin gelişimine zarar verir. Küçük yaşta şiddete maruz kalmak, beyin gelişimini ve sinir sistemini bozabilir. Ayrıca endokrin, dolaşım, kas-iskelet, üreme, solunum ve bağışıklık sistemlerine de zarar vererek yaşam boyu sürecek olumsuz sonuçlara yol açabilir. Özellikle çocukların bilişsel gelişimini olumsuz etkileyebilir. Öğrenme, anlama, düşünme, sorgulama, kendini geliştirme, akademik performans ve kariyer beklentilerini zedeleyebilir. Çocukların dil, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini engelleyebilir. Şiddet gören çocuğun çok büyük başarılarla ulaşması beklenmemelidir. Aileler şiddet konusuna dikkat etmelidir.

Uyum sorunlarına yol açar. Şiddete ve olum-

suzluklara maruz kalan çocukların sigara içme, alkol ve uyuşturucu kullanma, riskli davranışlarda bulunma olasılıkları daha yüksektir. Şiddet çocuklarda kaygı, depresyon, stres, kendine zarar verme ve intihar riskini artırır. Bu durum çocuklarda ciddi travmalar oluşturur. Çoğunluğu erkek olmak üzere, kavga ve saldırılar sonucu travma yaşayan yüzlerce genç kurban vardır.

Ölümle sonuçlanabilir. Cinayetler, genellikle bıçak veya ateşli silahlarla işlenmekte, bu durum ergenlik çağındaki kız ve erkek çocuklarda önde gelen dört ölüm nedeninden biri olmaktadır. Bu olaylarda kurbanların ve faillerin %80'inden fazlasını erkekler oluşturmaktadır.

Yaşlılıkta hastalıklara neden olur. Yaşlılıkla görülen bazı kalp damar hastalıkları, kanser, diyabet ve diğerleri şiddetle ilgili davranışlardan kaynaklanmaktadır.

Gelecek beklentilerini ve gelecek nesilleri etkiler. Şiddet gören çocukların, okulu terk olasılıkları daha yüksektir. İş bulma ve sürdürmede zorluk çekerler. Aile içindeki şiddetin çocukları ve sonraki nesli şiddet kurbanı veya faili yapma olasılığı yüksektir. Böylece şiddetin nesilden nesile geçmesine ortam hazırlanmış olur (WHO,2026).

Önlemler: Şiddet gören çocuk ve ailesinin yapabileceği en önemli çalışma eğitim çalışmasıdır. Aile çocukla sık sık konuşmalı ve onu şiddet hakkında bilgilendirmelidir. Şiddet içerikli yayınlara ve oyunlara izin vermemelidir. Şiddet aile üyelerinden geliyorsa ilgili kişilerle konuşulmalıdır. Dışarıdan geliyorsa aşağıdaki bazı önlemler alınmalıdır.

1.Her şeyi kaydedin. Her şiddet olayını yaşadığı anda belgeleyin; tarih, söylenen veya yapılanlar, kimlerin olduğu, ekran görüntüleri ve mesajlar. Bunlar herhangi bir resmi şikâyetin ötesinde kişisel amaca hizmet eder. Okul idaresi veya resmi üst makamlara iletme konusunda yasal haklarını öğretin. Belirli tarihler ve yazılı kayıtlar, sözlerden ziyade somut kanıtlar sunar.

2.Destek ağı oluşturun: Şiddet yanlıları izolasyona başvurusunlar. Çocuğu arkadaş, sınıf veya akranlarından koparmak genellikle onların ilk amacıdır. Çocuk gizlenmeyi kolay görse bile bu duyguya izin vermeyin. Şiddet anında konuşmak için okuldan bir öğretmen, yakın bir arkadaş, güvenilen bir aile üyesi, bir akıl hocası vb. belirleyin. Üzüntüyü göstermek, şiddet yanlısının tam aradığı tepkidir. Çocu-

ğün buna dikkat etmesini ve kendine güvenmesini sağlayın.

3.İlişkiyi kesin. Şiddet içerikli her olay çatışmayı gerektirmez. Çoğu durumda en sağlıklı çözüm stratejik olarak uzaklaşmak, şiddet yanlısı ile teması azaltmak, tepkileri kontrol etmek ve mevcut enerjiyi iyi davranan kişilere yönlendirmektir. Çocuklara bu durumu iyi anlatın.

4.Profesyonel destek alın. Şiddete maruz kalmak bir tür sosyal travmadır. Özgüveni zedeler, kaygıyı artırabilir ve yeni arkadaşlık-

lar kurmayı engelleyebilir. Bunun üstesinden gelmek için yardım alınmalıdır. Bir uzmana başvurmak özgüveni yeniden inşa etmek ve gelecekte benzer durumlarla başa çıkmak için stratejiler geliştirmeye yardımcı olur.

Kaynaklar

CNRS (2025). Les jeux vidéo violents rendent-ils violent ? CNRS Le journal, <https://lejournale.cnrs.fr/le...>

WHO (2026). Violence contre les enfants, World Health Organization (WHO), <https://www.who.int/detail>

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

خواهی که خدای بر تو بخشد
با خلق خدای کن نکویی

Allah'ın seni bağışlamasını istiyorsan,
O'nun yarattığına sen de iyilik et.
(Şeyh Sâdî)

MERHAMET

Eğer Yaratan'dan af ve mağfiret istersen,
Cümle yaratılmışlara merhamet göster sen.
(Ahmet Sevgi)

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

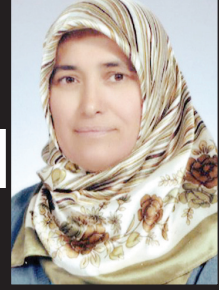
دوستلرله هب برلکده یورییورز, اوزون و اینجه بر یولده
صیراسی کلن کیدیور, باق کیمی صاغده یاتور, کیمی صولده

ÖLENLER VE KALANLAR

Dostlarla hep birlikte yürüyoruz, uzun ve ince bir yolda,
Sırası gelen gidiyor, bak kimi sağda yatır, kimi solda.
(Ahmet Sevgi)

DOĞU GEZİSİ:

(Van, Ahlat, Diyarbakır, Urfa ve Gaziantep)

"De ki: Yeryüzünde dolaşın da daha öncekilerin nasıl bir sona uğradıklarına bakın! Onların çoğu müşriklerdi." Rum Suresi, 42. Ayet meali.

ANUŞ
GÖKCE

Cenabı Allah insanların tarihi kalıntılarını gezip görmelerini, bunlardan ibret almalarını istemiş, kendi kudreti karşısında hiçbir gücün tutunamayacağını vurgulamış ve onları kendisini birlemeğe ve yüceltmeye davet etmiştir.

Birkaç senedir planlıyorduk, bir Doğu gezisi yapalım diye. Bir türlü denk gelmiyordu. Temmuz ayının ikinci haftası bu fırsat doğdu. Yeğenim İrem Şahin'in evlilik münasebetiyle Van'a gittik. Kızlarım Merve Aybala ve Ayşe Selcen İzmir'den, oğlum Durmuş Ali, eşim Sadık Gökçe ve ben 11 Temmuz Cumartesi günü sabah erkenden Konya'dan hareket ettik.

Niğde-Eminlik girişlerinden sonra Pozantı-Adana otobanına girdik. Dağların tepeleri çıplak olsa da etekleri ve düzlükleri, yol kenarları yeşil. Çam, ardıç, ladin gibi iğne yapraklı ağaçlar ve çalılıklar, baharda yeşerip yazın kuruyan otlar dağlık kesimin bitki örtüsünü oluşturuyor. Doğayı seyretmek ve okumak ne kadar güzel. Pozantı'ya yaklaştıkça dağlar yükseliyor, kayalar acayip şekiller alıyor. Bazı kayalar ana küleden ayrılmış, insanın üzerine düşecekmiş gibi geliyor. Çok kayalık bir boğazdan geçtiğimiz zaman kayaların ağızını canavara benzetiyorum. İnsanı yutacakmış bir görüntü veriyor. Hemen arkasından başka bir boğaza giriyoruz ve yemyeşil. Pozantı çayının kıvrıla kıvrıla akmasını ve etrafındaki yeşilliği otoyolda olduğumuz için kısa aralıklarla seyredebildik. Çayın üzerinde eski bir köprü var. Kim bilir nice acılara, göz yaşlarına ve çatışmalara şahit olmuştur. Fransızlara karşı Karboğazi baskınında Kuvayı Milliye'nin Fransızları nasıl esir ettiğini görmüş, sevinç gözyaşlarını tutamamış ve ağlamış, bahtiyar olmuştur.

Adana'ya yaklaştığımızda sıcaklık artmaya başladı. Ama Ceyhan nehrinin güzelliği, etrafının yemyeşil olması nem oranını bize fazla hissettirmede; göz zevkimizi ve ruhumuzu

okşadı. Adana büyük bir şehir. Ceyhan ve Seyhan'ın suladığı bereketli topraklara kurulmuş hem sanayi hem de tarım ve ticaret şehri. Yol boyu ve dağlar yemyeşil; zakkum, akasya, iğde, çam ve ardıç gibi iğne yapraklı ağaçlarla kaplı. Yol boyu mısır, zeytin ve portakal tarlaları alabildiğine uzanmaktadır. Yolun kenarındaki saat kulesi geçmiş zaman hatıralarını, yaşanmışlıkları fısıldar durur gelip geçenlere. Şimdi garip bir yalnızlık içinde ihtişamlı günlerine öykünmekte.

Osmaniye'den geçiyoruz. Osmaniye'nin de bitki örtüsü Adana'ya benzer. Ormanlık alanlar burada daha fazla. Arabamıza benzin almak üzere Osmaniye'nin Bahçe İlçesine girdik. Burada şehre bir tak yapmışlar ve üzerine Devlet Bahçelinin devasa bir posterini asmışlar. İzinsiz girilmez gibi bir imaj oluşturmuş; giriş çıkışları kontrol eden bir bekçi gibi sert, insanın gözlerinin derinliklerine nüfuz eden bir bakış. Bahçe ilçesinde de TOKİ konutları eski şehrin karşısındaki bir tepe üzerine kurulmuş, geçmişe tepeden bakar gibi bir tavrı var. Bahçe'den ayrılıyor, 3 km'lik bir tünelden sonra küçük bir gölet sağımızda uzanıyor ve etraf geniş ve düzlük bir ova. Nurdağı'nın bereketli toprakları...

Urfa sınırları içine giriyoruz. İlk defa Fırat Nehrini gördüm, büyülendim. Devasa bir ırmak. Böyle güzel bir ülkeye sahip olduğumuz için Allah'a şükrediyorum. Kıymetini bilelim. Suyun başındayız ama istediğimiz gibi kullanmıyoruz. Suyumuzu değerlendiremiyoruz. Arap'ın petrolü para ediyor, bizim suyumuz geçmez akçe oluyor. Bize bir getirisi olmuyor. Şanlı Urfa yol boyu yemyeşil. Etraf alabildiğine fıstık ve zeytin ağaçlarıyla kaplı. Gök kubbe ile bütünleşen yeşillikler içinde bir dünya...

Hilvan- Diyarbakır yoluna girdik. Burasıda sağlıklı sollu fıstık, çam ve hasat edilmiş ekinlerin sapları, otlaklar, tepe kısımları ormanlık ve etekleri çıplak kelaynak kuşları gibi bir

manzara bizi karşıladı. İkinci vaktinin kızılığına bürünen doğa bir taraftan yanmanın olgunluğunu yaşatırken diğer taraftan aydınlık bir geleceğin habercisi gibiydi.

GAP Hava Limanı solumuzda kalıyor. Bozkır iklimi bölgeye hâkim gibi. Tepeler çıplak ve toprak verimsizleşiyor. Buna rağmen ağaçlandırma ve yeşertme çabaları etkisini göstermiş. Bozkırın ortasında bir vaha oluşturulmuş.

Hilvan'ın içinden geçtik. Genelde buğday ve arpa ekimine elverişli büyük tarlalar var. Yurdun neresinde olursa olsun mutlaka yakılmış anız tarlalarına rastlıyoruz. İnsanın içindeki çok kazanma ve zahmetsiz tarlayı temizleme işi onların diğer canlıları önemsememesine yol açıyor. Cahil ve empati kurmaktan yoksun kişiler, anızları yakmakla hem doğayı kirletiyorlar hem de dengesini bozuyorlar. Binlerce yıldır toprakta oluşan elementleri ve faydalı bakterileri; kendilerine yuva yapmış canlıları yok ediyorlar. Toprağı verimsizleştiriyorlar.

Siverek'ten geçiyoruz. Yol boyu yeşillik. Küçük küçük parseller halinde oluşturulan korular yüksek yüksek binaların arasından başını uzatmaya çalışıyor, size nefes almanıza yardımcı olurum diyerek onları yapanlara rüşvet teklif ediyor. Bakalım insanların fikrinde ve gönlünde yer edebilecek mi?

Akşam saatlerinde Diyarbakır'a giriyoruz. Diyarbakır gelişmiş bir şehir. Sokak lambalarının ıslık ıslık yanması şehre ayrı bir güzellik katıyor. Şehir merkezinde sadece yol kenarları ve refüjler ağaçlık. Gece boyu hiç uyuya-

madım desem abartmış olmam her halde. Çünkü içimizde hâlâ terör korkusu yer etmiş. Merkezden uzaklaştıkça etraf daha bir yeşillik oluyor. Akşam saat 20:30 civarında Diyarbakır'dan çıktık. Rotamızı Bingöl, Silvan ve Bitlis güzergahına çevirdik. Gecenin karanlığı karabasan gibi üzerimize çöktü. Artık etrafımız görülmez oldu.

Bitlis'te vardık. Gece olduğu için bir şey göremedik. Balaban'da trafik kontrole takıldık. Daha sonra uzun bir tünele girdik. Havalandırma zayıf olduğu için yoğun bir benzin kokusu hissettik.

Tatvan'da yol kenarına iki sıra araba park etmişler. Zorlukla ilerliyoruz. Nihayet yol açıldı. Işıklardan dolayı sık sık trafik akışı sekteye uğradı. İlçedeki saat kulesi yıkılmış, yerine belediye tarafından 2000 yılında yeniden yapılmış.

Gevaş, Edremit yoluyla Van'a ulaştık. Göl ve dağların yeşilliği birbirini tamamlamış durumda. Mükemmel bir doğa harikası. Gevaş'ın karşısında Akdamar Kilisesi, Ermeni çetelerin vahşice katlettikleri ve ırzına geçtikleri genç kızların çıgıllarından dolayı utanç verici suratıyla uzaktan sahile bakmakta.

Van'a gece saat 02:00 sularında vardık. Çocuklar otelden oda tutmuşlardı. Onları uyandırdık Çocuklar girişimizi yaptırırken, Konya yolcuları olarak karın doyurmak için mekân aramaya başladık. Gecenin altında bir çorba içebilmek için epeyce bir yol kat ettik. Karnımızı doyurduktan sonra otele geri döndük. Kızlarımızla beş dakikalık bir görüşme yap-

tıktan sonra odalarımıza çekildik.

Yeğenim ve kardeşlerimiz plan yapmışlar, sabah erkenden kahvaltı için yola çıktık. Erkek evi bizlere Edremit İlçesinde göle nazır bir mekânda kahvaltı verdi. Topluca aile fotoğrafları çekirdik. Kahvaltudan sonra kızlar kuaföre gittiler, bizler de Van kalesini ve Kalenin içindeki Hüsrev Paşa camii ve müstemilatını gezdik. Kardeşimin evinde öğle yemeği yedik ve biraz istirahat ettik.

Akşam düğün salonuna gittik. Salonda her şey güzeldi. Ancak sanatçının sürekli Kürtçe halay türküleri söylemesinden dolayı biraz sıkıldık. Eşim erken kalktı. Ben düğün sonuna kadar bekleyecektim, fakat fazlaca yorulduğum için kızların otele gönderdi.

Ertesi gün kardeşime sabah kahvaltısına gittik. Pazartesi'ye denk geldiği için Van'da görmek istediğimiz yerleri, özellikle müzeleri gezemedik. Van kalesi kapalıydı. Van kedisinin bulunduğu bir mekân vardı, ancak orayı görebildik. Mezarlığın içindeki cami ve türbeyi gezdik.

Dönüş yolundayız. Üç kişi olarak gittik beş

kişi olarak geri dönüyoruz. İlk gezeceğimiz yer olarak Ahlat'taki Selçuklu Mezarlığını listenin başına aldık. Ahlat- Gürbulak'a rotamızı çevirdik.

AHLAT

Ahlat'ta devasa mezar taşları var. Şahidelerin ön yüzleri ve arka yüzleri ayetler, geometrik motifler ve bitkisel motiflerle süslü olan bu taşlar, oda şeklinde Türklere ait bir çeşit anıt mezar olarak tanımlanan kurganlardan çıkarılmıştır. Türklerin orta Asya'dan getirdiği ölü gömme odaları olan bu kurganların sayısı 178 tanedir; ancak bunların sadece 5 tanesi açılmıştır. Kazılar hâlâ devam ediyor. Kurganların üzeri tonoz bir kubbe ile örtülü, içinde odalar bulunmaktadır. Biz bir tanesine bakmaya çalıştık ama içerisi karanlık olduğu için bir şey göremedik. Açılan kurganlarda insan kemiklerine rastlanmış, hayvan kemiklerine ve eşyalara rastlanmamıştır. Çok büyük ve etrafı süslü motifler ve yazı stili Türk Milletinin ruhunun inceliğini en güzel şekilde ortaya koyuyor. İslamiyet'e yeni geçmiş bir milletin taş işçiliğinde ve hat sanatında

bu kadar ilerlemiş olması, Türklerin Müslümanlığı ne kadar içselleştirmiş ve estetikte ne kadar ilerlemiş olduğunu gösterir. Burada yatan insanlar hanedan mensupları, devlet adamları, askerler, ilim ve sanat erbabı, kadılar, müderrisler ve sanatkârlar vs. kişilerdir. Taşların doğu yüzünde kişinin adı, nereli olduğu, unvanı ve mesleği; batı tarafında ise taşı yapan ustanın adı yazmaktadır.

Her meslek gurubu için bir bölüm ayırmışlar. Kadıların mezar taşlarının süslemeleri ve şahideleri farklı, askerlerin ve devlet adamlarının taşlarının süslemeleri birbirinden ayrı. Ahlat'ta mezarlık sınırlarının dışında iki kümbet bulunuyor. Birisinin yolu çok kötü olduğu için gidemedik.

Akkoynulu Hükümdarı Uzun Hasan'ın torunu **Emir Bayındır Kümbetini ve Camiini** gezdik. Kümbet **Parmaklı Kümbet** diye de anılıyor. Çünkü kümbet dikey pencere sütunları gibi burma, sarmal desen ve motiflerle süslenmiş. Cami duvarının kubbeye yakın bir yerinde ozmoz işareti var. Kümbet, 1281 yılında Akkoynulu hükümdarı Uzun Hasan'ın torunu

Rüstem Bey'in oğlu Emir Bayındır adına eşi Selime Hatun yaptırmıştır. İçten kubbe, dıştan ise konik bir kûlahla örtülüdür. **Tamamı Ahlat taşından yapılmıştır.**

Emir Ali Kümbeti: Çifte Kümbete giderken yol üzerindedir. Kümbetin güney cephesinde mermerden kırk bir kitabe Ali isminden başka bir ibare bulunmamaktadır. Genelde 1306 yılında yapıldığı kabul edilmekle beraber, Mimarının yapıldığı tarih hakkında farklı görüşler vardır. Mimari tarzına göre 12. yüzyıl olarak tarihlenmektedir. Kümbet mimarisinin gerilediği tarih olarak 18. yy. olarak da tarihlenenler vardır. Yapının genel karakteri itibarıyla 14. yy. ikinci yarısı olarak tarihlenmektedir. Ancak Ahlat'taki Erzen Hatun Kümbetinin kitabesinde Emir Ali'nin kızı olduğu yazılıdır. Bu Ali o Ali ise 14. yy. ikinci yarısına hatta üçüncü çeyreğine bile tarihlenebilir.

Kare planlı ana mekânın önünde duvarları kademeli olarak kümbete doğru yükselen üzeri açık dikdörtgen planlı ön mekân vardır. Cephesi açık ve hiçbir kümbette görülmeyen şekilde ileri doğru fırlamış küçük bir bahçe

teşkil edilmiştir. İçten kubbe, dıştan sekizgen kasnak üzerine oturtulmuş, sekiz kenarlı piramidal külâh ve boğumlu bir alem bulunmaktadır. Tek katlıdır ve ziyaret kısmına doğusundaki kapıdan girilir. Diğer kümbetler gibi altta mumyalık, üst katlarda sembolik yer bulunmaktadır.

Çifte Kümbetler

Ahlat Selçuklu Mezarlığının biraz ilerisinde köy içinde bulunmaktadır. 13. yüzyılda yapılan kümbetlerin her ikinde ikişer kişi yatmaktadır. Anadolu Selçukluların Moğol hakimiyetine girdikten sonra Moğollar, Türk kültür ve geleneğinin etkisinde kalmışlar ve süratli bir şekilde Türkleşmişlerdir. Özellikle Doğu Anadolu bölgesinde medrese, cami ve türbeler inşa etmişlerdir. Bu iki kümbet de Türk kültürünün özelliklerini yansıtmaktadır.

Bugatay Aka-Şirin Hatun Kümbeti

Kümbetlerin doğu tarafında bulunanı Bugatay Aka ve Şirin Hatun'a aittir. Cenazeliğe doğu kapısından açılan basamaklı bir merdivenle çıkılır. Sivri beşik tonozla örtülü olan ve sivri kemerli bir kapıdan girilmektedir.

Cenazelik kısmı ve türbenin çevresi bakımsızdır. Sivri beşik tonozla örtülü olan cenazelik, doğu-batı kenarında yer alan baca şeklinde mazgallarla havalandırılmaktadır. İki katlı kümbet Bursa kemeriyle süslü konik bir külâhla örtülmüştür.

Hüseyin Timur- Esentekin Hatun Kümbeti

Kare plan üzerine oturtulmuş olan kümbetin kaidesi aynı zamanda cenazelikdir. Altı basamaklı merdivenle inilen cenazeliğin üstü ayna tonozla örtülmüş olup, güney kenar ortasında sivri kemerli büyük bir niş bulunmaktadır. Cenazelik üç adet mazgal pencere ile aydınlatılmaktadır. İki katlı olan kümbetin üzeri konik bir külâhla örtülüdür.

Çifte Kümbetlerin Moğol Beylerine ait olduğunu düşünüyorum. Ancak Anadolu'yu işgal eden Moğollar zamanla İslam dinine girip Türkleşmişlerdir. Bu dönemden kalma birçok eser vardır Anadolu'da. Daha önce Tokat'ta örneklerini gördüğümüz bu eserlerin benzerlerini Ahlat'ta da görmek bizi şaşırtmadı.

DİYARBAKIR

Ahlattan sonra uğrak yerimiz Diyarbakır'a

bağlı Silvan'daki Malabadi köprüsü oldu.

Diyarbakır Malabadi Köprüsü: Diyarbakır'ın Silvan İlçesinde bulunan köprüyü Artukoğulları zamanında 1147 yılında Timurtaş-İlgazi Bey tarafından yapılmıştır. 150 metre uzunluğunda, 8 m eninde ve 19 m yüksekliğinde olan köprünün en büyük özelliği dünyadaki taş kemerli köprüler içinde kemer açıklığı en geniş olanıdır. Köprünün her iki anında kervan ve yolcuların gecekemeleri için güvenli birer oda bulunmaktadır. Köprü üzerinden ayaklara kadar taş bir merdivenle inilen odalar gayet korunaklıdır. Bu durum benim gördüğüm en önemli özelliklerden biridir. Gece

olunca kapılar kapanıyor ve içeriye hiç kimse giremiyor. Türk mühendisliğinin ve zekasının en güzel örneğini sergileyen bu köprüyü, karşısına geçip bir müddet temaşa ettikten sonra yolumuza devam ettik ve Akşam saatlerinde Diyarbakır'a vasil olduk.

Diyarbakır'da bir lokantada karnımızı doyurduktan sonra biraz gezdik. Diyarbakır sanki başka bir memleket. Otobüs durakları, sokak ve cadde isimleri Kürtçe yazılmış. Her yerde belediyenin ücretsiz Kürtçe eğitim kurs ilanları asılı. Burada Türkçe'nin 'T' si geçmiyor diyesi geliyor insanın ama alışverişte Türkçe konuşuyorlar. Anlaşılan sahipsiz bir memle-

ket ve bu idari boşluktan yararlanarak İl Denizlizenizlerin, İnal oğullarının, Artukoğulların ve Akkoynuluların memleketini Kürtlere yamayan bir zihniyet hâkim.

Dört Ayaklı Minare ve Kasım Bey Camii:

Karakoynulu Hükümdarı Kasım Bey tarafından yaptırılan cami ve minare çok muhteşem. Minare kare bir plan ve dört sütun üzerinde yükselmektedir. Üzeri taş işçiliğinin en güzel şekilleriyle süslüdür. Sur içinde Demir Hotelde konakladık. Sabah kalkınca Turşucu Ahmet Efendi konağında serpmne kahvaltı yaptık. Açık, havadar ve çok nezih bir mekân. İnsanları kibar. Konak 19. yy. da yapılmış. İki katlı ve ortası açık avlulu. İki taraftan ikiyeşer merdivenle çıkılan konağın üst katta oturma odaları, alt katta ise cariy ve hizmetçilerin kaldığı ve kiler olarak dizayn edilmiş odalar bulunmaktadır. Konak lokanta olarak işletilmektedir. Üst kattaki odaların penceresinde o bölgeye has bazı resim ve biblolar sergilenmektedir. Gece gördüğümüz Dört Ayaklı Minare'yi ve camiyi yeniden ziyaret ettik. Cami ve minare Akkoynulu Atabeyi Lala Kasım bin Şah Muhammed Bey tarafından yaptırılmıştır. Kesme taşlardan inşa edilen cami 1500 yılında yapılmıştır. Kare planlı ve üzeri tek kubbe ile örtülüdür. Daha sonra Surp Grigos Ermeni Kilisesini, Mar Petyum Ermeni kiliselerini gezdik. Her iki kilisede de Tivratta geçen on Emir asılı. Ne geçmişte ne bugün o emirlerin hiç birisi uygulanmıyor. İnsanı öldürmeyin diye emrediliyor ama geçmişte ve günümüzde savaş

ve katliamlardan geçilmiyor. Acaba Ermeniler bu on emri içlerine sindirselerdı Türklere karşı Doğu Anadolu'da işledikleri cinayetleri ve işkenceler, soy kırımı bu kadar kolay yapabilirler miydi?

Sülük Han'da bir kahve molası verdik. Ulu Camiyi gezdik. Burada dört mezhep imamlarının ayrı camileri ve salonları var. Hemen caminin yanındaki Mesudiye Medresesini gezdik. Burada oda oda çeşitli yazılar, kitabeler, hatlar ve çeşitli sanat eserleri sergileniyor. Bir odasında da Konya Bölge Yazmalarından tıpkı basım ve çeviri kitaplar yer alıyor. Diyarbakır surlarının etrafında bir tur attıktan sonra **10 Gözlü Köprüyü** ziyaret ettik. Köprü üzerinde kısa bir yürüyüş yaptık ve karşıdan görünüşü mükemmel olan Selçuklu Hükümdarı Alaeddin Keykubat'ın Eyyubilerden bir türlü almaya muvaffak olamadığı Diyarbakır surlarının muhteşem görüntüsünü seyrettik ve birkaç görüntü aldık. Romalılar devrinde 6. yy. da I. Anastasia döneminde yapılmış olan köprü, Emevî hükümdarlarından Abdülmelik b. Mervan zamanında yeniden yapılmıştır. Üzerindeki yapılış tarihi ve tarihçesi hakkında verilen bilgiler yanlıştır. Köprünün ayağındaki çay bahçesinde çaylarımızı içtikten sonra yönümüzü Urfa'ya çevirdik.

URFA

Urfa'nın girişinde **Göbekli Tepeyi** gezdik. Üzerindeki stilize edilmiş insan başı, el, kol, balık, kuş, vs. hayvan figürleri bulunan diki-litaşlar bulunan bölgenin dünyanın en eski

tapınak bölgesi olarak kabul ediliyor ve M. Ö. 11. 000 yılına tarihleniyor. T şeklinde bu dikili taşların 10-12 tanesi oval bir şekilde bir araya getirilerek arası örülüyor ve oval bir şekilde kapalı mekanlar oluşturuyor. Dikili taşların çoğunda insan, hayvan ve soyut semboller bulunan bu taşlar insan heykeli olarak düşünülüyor. A, B, C ve D olarak adlandırılan kazı alanı yürüyüş gezi güzergahı ile çevrilmiş ve üzeri kubbe şeklinde sert plastik bir çatı ile örtülmüştür. Her bir bölmenin yanında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Karahan höyüğünde çıkan eserlerin tarihleri M.Ö. 14. yy. kadar iniyor.

Urfa'da Hilton Otelde konaklıyoruz. Eşyala-

rımızı otele yerleştirdikten sonra Arkeoloji Müzesinin önünden geçerek dağ tarafına yö-neldik ve dağın eteklerinde yer alan yer altı şehrini görmeye gittik. Fakat mağaralarda göçükler olduğu için içine girmek mümkün olmadı. Urfa kalesinde Hz. İbrahim'in ateşe atıldığı tasavvur edilen mancınığı kar-sıdan seyrettik. **Halilurrahman Camiini ve Balıklı Gölü ziyaret ettik.** Buradaki taş işçiliğine hayran olmamak insanın elinde değil. Havuzun etrafı çepeçevre süslü taş sütunlarla çevrili. Hz. İbrahim'in ateşe atıldığı mekânı sadece erkekler girebildiği için göremedik. Ne de olsa bütün İslam dünyasında kadınlar ikinci sınıf vatandaş, onlar görmese de olur!

Buradan ayrılarak akşam yemeği için ayrıttığımız mekâna gittik. Burası eski yerleşim yerinde güzel bir konak. Her gittiğimiz yerde oranın nesi meşhursa onu yemeye çalıştık. Ciğer sevmediğimiz için ızgara türü et yemeklerine ve pidelere ağırlık verdik. Açık avluda, fiskiyenin yanında yemeklerimizi yedikten sonra akşam namazlarımızı eda ettik. Balıklı gölün etrafında bir müddet dolaştıktan sonra otelimize geri döndük. Sabahleyin otelimizi boşalttık ve ilk iş olarak arkeoloji müzesini ve Halepli Bahçe Mozaik müzesini gezdik.

Urfa Arkeoloji Müzesi: 1965'ten itibaren hizmet veren Şanlı Urfa Arkeoloji Müzesi 2015'te yeni mekanına taşınmıştır. Urfa çevresinde yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan eserleri sergileyen müze "neolitik" dönem açısından uluslararası bir öneme sahiptir. Müzenin bir başka özelliği ise Göbeklitepe'ye ait eserlerin sergilenmesi. M. Ö. 3000'den M.S. 15.yy.la dek kesintisiz iskân edilen ve kendine özgü sivil mimarisıyla öne çıkan Harran ve çevresinden çıkarılan objeler müzenin bel kemiğini oluşturuyor. Atatürk, Birecik ve Kargamış Barajları göl aynası altında kalan yerleşim yerlerinden kurtarılan eserler de ziyaret edenleri büyülemektedir. Müzede 14 adet ana sergi salonu ile 33 adet canlandırma alanı var. Neolitik döneme tarihlenen insan boyutlarında yapılmış "Balıklı göl Adamı" heykeli, hayvan ve insan heykelleri, Göbeklitepe buluntuları ve canlandırmaları, Nevalı Çori Tapınağı, Kalkolitik, Tunç,

Demir, Helenistik, Roma, Bizans ve İslami dönemlere ait eserler sergileniyor. Müzede çakmak taşından yapılmış kesici aletler, deliciler, taş idoller, kaplar, pişmiş topraktan boyalı ve boyasız geometrik desenli seramikler, ölü gömme küpleri, fayanstan yapılmış kolye taneleri, pişmiş topraktan mühür baskılı küp parçaları, hayvan figürleri, madeni eşyalar takılar ve heykeller vs. bulunmaktadır.

Halepli Bahçe Müzesi: Burası çok eski bir yerleşim yeri ve burada bulunan eserler, üzeri yuvarlak bir çatı ile örtülü bulunduğu yerde sergileniyor. Burada duvarlarda ve evlerin tabanlarındaki mozaiklerde Amazonların yaşantılarını, avlanmalarını ve inanışlarını temsil edilmiştir. Kazıda bulunan Amazon betimlemeleri nedeniyle buraya Amazon Villası adı verilmiştir. Amazon Villası, simetrik iki iç avlu arasında yer alan dikdörtgen planlı büyük bir salonun etrafına dizilen odalardan oluşmaktadır. Girişi doğudan olup, planı doğu-batı doğrultusunda ters "T" biçimindedir.

Öğle yemeğiyle sabah kahvaltısını birleştirdik ve Siverek'te Fırat nehrinde bir geminin üzerinde köprüye nazır bir mekânda yemeklerimizi yedik. Fırat nehrinin sahili çok güzel. Sahil boyu ve karşılıklı gidip gelen tekneler var. Zamanı olanlar için Fırat ve Dicle sahilleri gezip görülmesi gereken nezih yerler. Buralara özel zaman ayırmak gerekir.

Öğle yemeğinden sonra Kelaynak kuşlarının üretildiği bir yere gittik. Kuşlar için büyük bir alanı kapatmışlar. Kelaynak kuşları yavrula-

rını bırakıp göçe hazırlandıkları esnada etrafını kapatarak onları alıkoşuyorlar. Burada yörede yetişen av hayvanlarının içini doldurarak küçük bir müze yapmışlar. Basın kartı geçmiyor. Girişler paralı.

GAZİANTEP

Zeugma Antik Kenti

Urfa'dan sonra Antep'e doğru yola çıktık. Yolumuz üzerindeki Nizip İlçesinin **Zeugma (Belas)** antik kentini gezdik. Buradaki seramikler harikanın da ötesinde.

Büyük İskender'in generallerinden 1. Selevkos Nikator, M.Ö. 300'de Büyük İskender'in Fırat nehrini geçtiği yerde Selevkeia Euphrates adıyla bir kent kurmuştur. Bu kentin karşısına da eşi Apama'nın adıyla ikinci bir kent kurarak bu iki kenti bir köprü ile birbirine bağlamıştır. Kent M.Ö. 31 yılında Romalıların eline geçerek ismi geçit- köprü anlamında Zeugma olarak değiştirilmiştir.

Roma döneminde kent altın çağını yaşamıştır. M.S 256 yılında Sasani kralı I. Şapur, Zeugma'yı ele geçirerek yakıp yıkmıştır. Bu tarihten sonra Zeugma bir daha eski ihtişamına ulaşamamıştır.

Zeugma özellikle roma döneminde sanat alanında çok ilerlemiş, zengin villaları süsleyen mozaik döşemeler dünya örnekleri ile yarışır hale gelmiştir. Bölgenin sadece bir bölümünde gerçekleştirilen kazılarda gün ışığına çıkartılan mozaikler Zeugma'nın tam anlamıyla bir mozaik kenti olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kazılar sırasında ulaşılan ve bu alanda dünya

rekorunu Gaziantep ve Türkiye'ye kazandıran mühür baskılar da Zeugma'yı eşsiz kılan özelliklerdendir.

Zeugma'da çıkarılan nesnelerin bir kısmı Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesinde sergilenmektedir. Antik kentin büyük bir bölümü suların tutulmasıyla baraj gölünün altında kalmış. Kurtarılabilenler Antep Arkeoloji müzesine, daha sonra Zeugma Müzesine nakledilmiştir. İnşallah suların yükselmesine engel olurlar, kapaklar açılır da kazı alanları su altında kalmaz. Günümüzde dokunan Antep kilimlerinde bu desenler bolca kullanılmaktadır.

Gaziantep'te Şimal otelde kaldık. Akşam vakti Bakırcılar çarşısını gezdik. Çoğu yerler kapalı olduğu için bir şey anlamadık. Burada bir kahve içip, yemek yedikten sonra gündüz gelmek üzere otelimize döndük.

Udma Peynir Müzesi

Sabah kalkınca ilk işimiz Udma Peynir Müzesinde kahvaltımızı yapmak oldu. Burada en-vai çeşit peynir ürünleri var, azar azar da olsa hepsinden tattırıyorlar. Böreklerin içine koyuyorlar, peynirlerle ek gıda ekleyerek servis yapıyorlar. Gezip görülecek ve tadılacak bir mekân ve lezzet dünyası. Hızlıca Bakırcılar Çarşısını tekrar gezdik, ufak tefek bazı eşyalar aldık. En çok hoşuma giden ise yörük kıyafetime uygun bir çarık alınması oldu. Çocuklar gibi sevindim. Arabamıza binerek Zeugma Müzesini görmeye gittik.

Zeugma Müzesi

Zeugma Müzesi çok büyük bir alana yayılmış

ve hangi yörelerden ne getirilmişse oda oda, bölüm bölüm sergileniyor. 9 Eylül 2011 yılında açılan ve 1700 metrekarelik bir mozaik alanı ile dünyanın ikinci en büyük mozaik müzesi unvanına sahip olmuştur. 2014 yılında Hatay Arkeoloji Müzesinin açılmasıyla bu unvanını kaybetmiştir. Zeugma Müzesi gerek kapladığı alan gerek barındırdığı eşsiz mozaiklerin büyüklüğü, sanat kalitesi ve dünyaca ünlü "Çingene Kızı" mozaïği sayesinde dünyanın en önemli mozaik müzelelerinden biridir.

Çingene kızı: 1998-1999 kış döneminde Zeugma (Belkıs) harabelerinin kurtarılması sırasında bir villanın 300 metrekarelik tabanının parçası olarak sütunların kaldırılmasıyla bulunmuştur. Akrotos, Mevsim tanrıçası ve Satir adlı eserlerle birlikte kurtarılan Çingene Kızı mozaïği, Zeugma Müzesiyle birlikte Antep ilinin de simgesi haline gelmiştir.

Yurt dışına kaçırılan ve geri getirilen ve müze ile özdeşleşmiş olan "Çingene kızı" müzenin en ünlü mozaïğidir. Bu mozaik, özel bir bölmede sergilenmekte, ne taraftan bakarsan bak insanı gözetliyormuş gibi bir intiba bırakmaktadır. Çingene kızı mozaïğinin 12 eksik parçası 2018 yılında yapılan müzakereler sonucu Amerika'dan getirile-

rek müzedeki yerine konmuştur. Kayıp olan 13. Paneli de Temmuz 2026'da getirtilmiştir. 33 yıl önce İtalya'ya kaçırılan 1800 yıllık mezar steli (dikili taş) 2023 yılında Türkiye'ye getirilmiş ve ardından Zeugma Müzesine konulmuştur.

Müzedeki eserler, Zeugma antik kentindeki villaların mimari konumlarına (Fırat nehrine yakınlıkları teraslara doğru) sadık kalınarak ziyaretçilere sunulmaktadır. Eserler 13 renk armonisinden oluşan ince bir işçilikle (tessera tekniği: mermer, taş veya cam gibi renkli küp parçalarının yan yana dizilmesi) yapılmıştır. 2000 yıllık mozaiklerin yıllar içinde define avcılarının talanıyla eksilen parçaları, lazer sistemiyle görüntülü olarak tamamlanmaktadır.

Eserler, Roma dönemine ait mitolojik hikâyeleri, dönemin sosyal yaşamını, inançlarını ve zenginliğini bugüne aktaran kültürel bir mirastır.

Öğle saatlerinde müzeden ayrılarak geri dönüş yoluna girdik. Adana'yı geçtikten sonra arabamız hararet yaptı. Arabayı dinlendire dinlendire gece yarısından sonra evimize varabildik.

Ailecek güzel bir doğu gezisi yaptık. Allah çocuklarımdan ve eşimden razı olsun.

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

زاغ اکر زشتی خود بشناختی
همچو برف از درد و غم بکداختی

*Eğer karga kendi çirkinliğini anlasaydı,
derdinden kar gibi erirdi.*

(Hz. Mevlânâ)

KENDİNE BAK

*İnsanoğlu kendine bakmaz, elin basit kusurunu görür,
Oysa kendi kusurunu görse, utancından mum gibi erir.*

(Ahmet Sevgi)